

Nr 21

Näringsutskottets betänkande i anledning av proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde jämte motion.

I betänkandet behandlas propositionen 1971: 75, bilaga 10. I anledning av punkten C 4, Sveriges geologiska undersökning: Prospektering, har väckts en motion om utredning angående gruvdrift i Stekenjokk.

DRIFTBUDGETEN

TRETTONDE HUVUDTITELN

Industri m. m.

1. **Kapitaltillskott till ett nybildat bolag i Vilhelmina.** Kungl. Maj:t har (punkten B 5, s. 35—38) föreslagit riksdagen att till Kapitaltillskott till ett nybildat bolag i Vilhelmina på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

Utskottet

Statsföretag AB har i lokaliseringssyfte träffat överenskommelse med Coronaverken AB om att bilda ett företag i Vilhelmina för tillverkning av plastprodukter. Avsikten är att flytta plasttillverkningen vid Husqvarna Borstfabrik, som är ett helägt dotterbolag till Coronaverken, till det nybildade bolaget i Vilhelmina. Detta skall vara ett produktionsbolag som skall leverera plastprodukter till Coronaverken AB, medan Husqvarna Borstfabrik skall svara för produktutveckling, marknadsföring och försäljning samt de kostnader som hänger samman därmed.

Projektet väntas medföra ökade kostnader för administration och transporter. Därtill kommer betydande kostnader för omlokaliseringen. Enbart flyttningen beräknas kosta 3 milj. kr.

Det nya företagets kapitalbehov har kalkylerats till 18,5 milj. kr. Finansieringen avses ske bl. a. genom att bolaget tillförs ett aktiekapital av 2 milj. kr. och erhåller statliga bidrag och lån om ca 4 milj. kr. Häri förutsätts ingå lokaliseringsstöd enligt gällande regler för det inre stödområdet.

Därutöver föreslås i propositionen att företaget erhåller ett engångs-

stöd på 4,5 milj. kr., avsett att möjliggöra en produktion på i huvudsak samma villkor som tidigare. Engångsstödet anges motsvara det kapitaliserade värdet av framtida fördyringar till följd av lokaliseringen och vara avsett att skapa förutsättningar för att företaget skall kunna drivas med lönsamhet utan ytterligare stöd i framtiden.

Tillkomsten av det föreslagna företaget, som beräknas ge sysselsättning till mer än 100 personer, är att se som ett led i strävandena att öka antalet arbetstillfällen i Vilhelmina kommun, vilket betraktas som angeläget inte minst med hänsyn till att förberedelserna för gruvbrytning i Stekenjock tills vidare har avbrutits.

I samband med beslutet att inrätta Statsföretag AB ångav statsmakterna som ett väsentligt näringspolitiskt motiv för en väl fungerande statlig företagssektor att ökade möjligheter skulle skapas att stimulera sysselsättningen och den ekonomiska utvecklingen i vissa regioner. Kravet på lönsamhet underströks. Samtidigt framhölls dock att speciella anordningar för att förena det företagsekonomiska intresset med det samhällsekonomiska skulle kunna övervägas.

De motiv som anförs för det nu aktuella projektet är främst av lokaliseringpolitisk natur. Att öka sysselsättningsmöjligheterna i Vilhelmina är enligt utskottets mening en angelägen uppgift för statsmakterna. Projektet synes sålunda stå i överensstämmelse med den nyss åberopade näringspolitiska motiveringen för statlig företagsamhet.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Kapitaltillskott till ett nybildat bolag i Vilhelmina* på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

Bergsbruk

2. Sveriges geologiska undersökning: Prospektering. Kungl. Maj:t har (punkten C 4, s. 38—41) föreslagit riksdagen att till Sveriges geologiska undersökning: Prospektering på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kr.

I motionen 1971: 1382 av herr Ångström m. fl. (fp) hemställs

”att riksdagen måtte bordlägga frågan om ett avbrytande av förberedelserna för gruvdrift i Stekenjock till höstriksdagen,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om snabbtredning angående de samhällsekonomiska och företagsekonomiska konsekvenserna av projektet under alternativa antaganden om kostnadsutveckling, kopparprisutveckling m. m. och att resultatet av denna föreläggs höstriksdagen”.

Propositionen

Av Statsföretag AB:s redovisning för de fortsatta förberedelserna för gruvdrift i Stekenjokk, vilka sker med anlitanande av Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB), framgår att underskottet i investeringskalkylen beräknas uppgå till 46 milj. kr. i stället för tidigare beräknade 6 milj. kr. (prop. 1970: 1, bil. 15, s. 148). Det förändrade läget beror, framhålls i propositionen, i huvudsak på en ändrad bedömning av de tekniska förutsättningarna för gruvdrift och på kostnadsutvecklingen särskilt i fråga om lönerna. LKAB:s beräkningar utgår från ett genomsnittligt kopparpris på 4 900 kr. per ton. F. n. ligger priset på ca 5 700 kr. per ton. För att underskott inte skall uppkomma fordras att kopparpriset uppgår till ca 6 200 kr.

I propositionen uttalas att de nya lönsamhetsberäkningarna för projektet medför att förberedelserna tills vidare bör avbrytas. Med hänsyn till sysselsättningsläget inom regionen är det angeläget att få ett snabbt klarläggande av om gruvdrift kan påbörjas. Den av Sveriges geologiska undersökning (SGU) bedrivna prospekteringen bör därför intensifieras och en förnyad analys av det förväntade framtida kopparpriset utföras och beaktas.

Det förslag till program för en intensifierad prospektering som lagts fram av Statsföretag AB godtas av chefen för industridepartementet. Det föreslås att riksdagen för ändamålet anvisar 3,5 milj. kr.

Motionen

De kalkyler på vilka Kungl. Maj:ts beslut att tills vidare avbryta förberedelserna för gruvdrift i Stekenjokk grundas bör, enligt motionärerna, kritiskt granskas. De antaganden som legat till grund för Statsföretag AB:s kalkyler betecknas i motionen som alltför pessimistiska. I synnerhet anses detta gälla antagandena om kopparprisets utveckling. Motionärerna redovisar att Bureau of Mines i Förenta staterna räknar med en realprisökning på koppar med ca 35 % mellan år 1968 och år 2000 samt att enligt andra beräkningar gjorda av en internationellt känd expert det reala kopparpriset kan komma att fördubblas fram till 1990.

Kopparprisets betydelse för Stekenjokkprojektets framtida eventuella lönsamhet motiverar, anför motionärerna, krav på att riksdagen föreläggs detaljerade kalkyler innan gruvprojektet läggs ner. Kritik riktas också mot att det inte gjorts något försök från statsmakternas sida att beräkna de samhällsekonomiska konsekvenserna av gruvdrift i Stekenjokk. Med hänvisning till en utredning som utförts på uppdrag av Vilhelmina kommun rörande samhällsbyggandet för Stekenjokkprojektet hävdar motionärerna att det kan ifrågasättas om inte projektet kommer att ge en avkastning som mer än väl gör det samhällsekonomiskt lönsamt.

Utskottet

Riksdagen anvisade 1970 ett anslag av 8 milj. kr. som skulle möjliggöra ett lån till Statsföretag AB, avsett som ersättning åt bolaget för dess åtagande att under då kända förutsättningar svara för gruvdrift i Stekenjokk. Sedan investeringskalkylen reviderats har underskottet däri befunnits uppgå till 46 milj. kr. mot 6 milj. kr. enligt tidigare beräkningar. Kungl. Maj:t har därför beslutat att förberedelserna för gruvdrift i Stekenjokk skall avbrytas till dess resultatet av fortsatt prospektering föreligger. Detta beslut, som framgår av propositionen, är inte underställt riksdagens prövning. Vad som i sammanhanget föreslås i propositionen är att Sveriges geologiska undersökning skall få ett anslag för intensifierad prospektering i Stekenjokkområdet i syfte att klarlägga om det kan finnas underlag för en mera gynnsam bedömning av produktionsförutsättningarna vilken skulle kunna medföra en omprövning av beslutet att inte inleda gruvdriften.

I motionen 1971: 1382 granskas de beräkningar som ligger till grund för detta beslut. Motionärerna hävdar att kopparprisets framtida utveckling bort kunna bedömas mera optimistiskt än vad Statsföretag AB gjort i sina kalkyler för gruvdriften. Motionärerna yrkar att riksdagen skall dels "bordlägga frågan om ett avbrytande av förberedelserna för gruvdrift i Stekenjokk till höstrikdagen", dels hos Kungl. Maj:t begära en snabbutredning angående projektets ekonomiska konsekvenser vid alternativa antaganden om bl. a. kopparprisets utveckling.

För bifall till det förstnämnda yrkandet saknas, såsom framgår av det föregående, formella förutsättningar. Vad gäller det senare yrkandet vill utskottet anföra följande.

Av t. f. verkställande direktören för Statsföretag AB har utskottet fått kompletterande upplysningar om de nya kalkyler rörande gruvdriften som utförts sedan 1970 års riksdag fattade beslut i saken. Utskottet har funnit de redovisade kalkylerna realistiska och vill betona att det måste anses rimligt att låta en betydande försiktighet prägla beräkningar varpå investeringsbeslut med vittgående konsekvenser skall baseras. Framhållas bör emellertid, att avbrytandet av förberedelserna för gruvdrift i Stekenjokk inte innebär att detta projekt avskrivits. Kungl. Maj:ts förslag går ut på att möjligheter till en förnyad prövning av saken med hänsyn till nya omständigheter skall skapas utan dröjsmål. Enligt vad som uttalas i propositionen skall också en förnyad analys av det förväntade framtida kopparpriset genomföras. Genom de föreslagna och aviserade åtgärderna synes motionärernas önskemål om en ytterligare utredning i själva verket bli tillgodosedda i allt väsentligt utom vad gäller själva tidsplanen, som givetvis inte kan närmare anges.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om anslag för prospektering i Stekenjokkområdet. Motionen 1971: 1382 avstyrker utskottet med hänvisning till vad ovan sagts.

Utskottet hemställer sålunda

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Sveriges geologiska undersökning: Prospektering* på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 anvisar ett reservationsanslag av 3 500 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1971: 1382.

KAPITALBUDGETEN

FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

3. **Lån till Statsföretag AB.** Kungl. Maj:t har (punkten 14, s. 41—43) föreslagit riksdagen att till Lån till Statsföretag AB på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kr.

Utskottet

Statsföretag AB har träffat överenskommelse med Coronaverken AB om att bilda ett bolag med placering i Nykroppa. Bolaget skall överta huvuddelen av den tillverkning av plåtprodukter för byggnadsindustrin som f. n. sker vid Coronaverkens dotterbolag E. A. Rosengren AB i Kungsbacka samt tillhörande marknadsförings- och produktutvecklingsorganisation. En förutsättning för överenskommelsen är att riksdagen beviljar Statsföretag AB ett ränte- och amorteringsfritt lån på 2,5 milj. kr. för aktieteckning.

Det nya företags kapitalbehov har beräknats till ca 24,5 milj. kr. Finansieringen avses ske genom aktiekapital om 5 milj. kr., statligt stöd, inklusive lokaliseringsbidrag och lokaliseringsslån, om ca 8,5 milj. kr. samt andra lån om ca 11 milj. kr.

Enligt Statsföretag AB:s bedömning är det nya företaget på längre sikt lönsamt. Flyttningen av tillverkningen från Kungsbacka till Nykroppa kommer emellertid att medföra betydande kostnader. Under en relativt lång inkörningsperiod torde därför, framhålls i propositionen, ingen avkastning på aktiekapitalet kunna påräknas. Med hänvisning till det ansträngda arbetsmarknadsläget i Nykroppa i samband med att Uddeholms AB avvecklar sitt järnverk där och svårigheterna att med lokaliseringspolitiska medel stimulera privat nyetablering på orten föreslår Kungl. Maj:t att Statsföretag AB erhåller det lån på 2,5 milj. kr. som förutsätts i överenskommelsen med Coronaverken. Lånet bör löpa utan ränta och vara amorteringsfritt till dess vinstutdelning sker.

Överenskommelsen mellan Statsföretag AB och Coronaverken AB betecknas i propositionen som en väsentlig insats i sysselsättningskappande syfte. Denna bedömning, varigenom den lokaliseringspolitiska motiveringen för projektet betonas, vill utskottet understryka. Utskottet, som

i det föregående (punkten 1, s. 2), erinrat om de näringspolitiska motiven för statligt företagande, finner att arbetsmarknadsläget i Nykroppa motivcrar en statlig företagsetablering i regionen.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Lån till Statsföretag AB* på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 anvisar ett investeringsanslag av 2 500 000 kr.

Stockholm den 11 maj 1971

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Rask (s), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Blomkvist (s), Holmberg (m), Jonsson i Husum (s) och Bengtson i Jönköping (c).

Vid behandlingen av punkten 2 ersattes herr Ericsson i Åtvidaberg (fp) av herr Rydén.(fp).

Reservation

vid *punkten 2* (Sveriges geologiska undersökning: Prospektering) av herrar Andersson i Örebro (fp) och Rydén (fp), som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Av t. f. verkställande" och slutar med "vad ovan sagts" bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

"Beslutet att förberedelser för gruvdrift skulle inledas i Stekenjokk grundades i väsentlig mån på samhällsekonomiska överväganden. Tillgången på arbetstillfällen i den region där Stekenjokk ligger är mycket begränsad, varför en sysselsättningsskapande insats där skulle få en starkt positiv effekt. Det är naturligt att avbrytandet av förberedelserna utlöst stor besvikelse hos befolkningen i området.

Med hänsyn till utgångspunkterna för Stekenjokkprojektet framstår det som beklagligt att från statens sida inte redovisats någon närmare utredning av den planerade gruvdriftens samhällsekonomiska verkningar. En undersökning som Vilhelmina kommun låtit utföra pekar på en betydande samhällsekonomisk vinst av projektet. Om motsvarande antal sysselsättningstillfällen skall skapas på annat sätt uppkommer stora kostnader för samhällsbyggande, omskolning och omflyttning, vartill kommer svårsmätbara negativa verkningar av annat slag. Fortsatt arbetslöshet eller undersysselsättning — ett för de enskilda människorna särskilt

olyckligt alternativ — medför också en belastning på samhällsekonomin. Det är alltså angeläget att Stekenjokkprojektets samhällsekonomiska verkningar blir ordentligt klarlagda.

Den utredning som föranlett Kungl. Maj:ts senare beslut rörande gruvdriften synes helt ta sikte på företagsekonomiska förhållanden. Det väsentliga i sammanhanget är kopparprisets framtida utveckling. Antagandena härvidlag har varit starkt pessimistiska och kontrasterar påtagligt mot de mera positiva kalkyler som internationellt erkända auktoriteter framlagt. Några sådana nämns i motionen. Andra i utlandet framtagna indexserier ger likaledes entydigt en mera gynnsam bild av kopparprisets utveckling. Att tillkomsten av ersättningsmedel för kopparslämning måste leda till ett kraftigt prisfall med bestående verkningar synes inte vara en välgrundad slutsats. Upprättande av alternativa kalkyler, grundade på mera realistiska prognoser, bör skapa förutsättningar för en företagsekonomiskt motiverad omprövning av beslutet att avbryta förberedelserna för gruvdrift i Stekenjokk och är alltså ett viktigt komplement till den samhällsekonomiskt inriktade utredningsverksamhet som förordats ovan.

Av de skäl som här i korthet angivits föreslår utskottet att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om en fortsatt utredning av Stekenjokkprojektets samhällsekonomiska och företagsekonomiska förutsättningar, innefattande alternativa antaganden rörande kostnadsutveckling, kopparprisets utveckling etc. Denna utredning bör bedrivas snabbt med sikte på att dess resultat skall kunna föreläggas riksdagen vid årets höstsession.

Vad utskottet nu förordat innebär att huvudyrkandet i motionen 1971: 1382 tillgodoses. Kungl. Maj:ts förslag om anslag för prospektering i Stekenjokkområdet tillstyrker utskottet.”

dels att utskottet under 2 bort hemställa

”2. att riksdagen i anledning av motionen 1971: 1382 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning angående Stekenjokkprojektet i enlighet med vad utskottet anfört”.

Särskilt yttrande

vid *punkten 2* (Sveriges geologiska undersökning: Prospektering) av herr Gustafsson i Byske (c), som anfört:

Avbrytandet av förberedelserna för gruvdrift i Stekenjokk är ett allvarligt bakslag för befolkningen i en region där det föreligger ett stort behov av nya fasta arbetstillfällen. Det hade varit önskvärt att en grundlig utredning av den planerade gruvdriftens samhällsekonomiska verkningar hade förelegat innan frågan om Stekenjokkprojektets avbrytande

togs upp till prövning. Att en sådan utredning nu kommer till stånd är angeläget.

Även från företagsekonomisk utgångspunkt bör projektets förutsättningar närmare belysas. Motionärernas resonemang om möjliga alternativa antaganden rörande kopparprisets framtida utveckling förtjänar att beaktas. Det är viktigt att de åtgärder och överväganden som propositionen ställer i utsikt och som utskottet hänvisar till fullföljs utan dröjsmål.